

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСУВАННЯ «ЗЕЛЕНИХ» ІНВЕСТИЦІЙ

РИБІНА Л.О.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Сумський національний аграрний
Університет, м. Суми, Україна*

Забруднення навколишнього природного середовища, деградація екологічних систем, природних ресурсів та інший негативний вплив на довкілля супроводжують зростання і розвиток економічних систем багатьох країн світу, в тому числі і України. Тому актуальним на сьогодні став перехід до «зеленої» економіки і пошук інструментів її фінансування.

За визначенням ЮНЕП «зелена» економіка – це економіка, спрямована на підвищення добробуту населення і забезпечення соціальної справедливості за умови зниження ризиків для навколишнього природного середовища [1]. Отже, «зелена» економіка наряду з економічною, соціальною складовою передбачає третю складову – екологічну, тобто відновлення природного капіталу. Головний акцент «зеленої» економіки – це перехід від фінансування охорони навколишнього середовища до розвитку нового виду бізнесу, який дозволяє підвищувати доходи і добробут населення завдяки охороні і бережливого ставлення до навколишнього середовища. Створити умови для такого переходу повинні державні та місцеві органи влади, створюючи відповідний інноваційно-інвестиційний клімат для залучення приватних «зелених» інвестицій, впровадження «зелених» інноваційних технологій. Адже державних коштів не вистачить для фінансування «зелених» інвестицій.

За оцінками ЮНЕП, щорічне фінансування розвитку «зеленої» світової економіки складає від 1,05 до 2,59 трлн дол. США, що становить менш як 1/10 всіх річних світових інвестицій (світового валового нагромадження основного капіталу) або 2% від світового ВВП [2]. За даними Міжнародного енергетичного агентства, сукупні інвестиції в розмірі 53 трлн доларів США потрібні до 2035 року лише в енергетичний сектор [3]. Необхідно відзначити, що для розбудови «зеленої» економіки в Україні за період 2015 - 2018 роки було залучено 1,1 млрд. євро «зелених» інвестицій [4]. В основному ці інвестиції пов'язані були з

розвитком альтернативних енергетичних систем (відновлювальних джерел енергії).

Цільове спрямування інвестицій в «зелену» економіку серед науковців викликало багато дискусій щодо визначення терміну «зелені» інвестиції. Під «зеленими» інвестиціями розуміють «підприємницький капітал (матеріальні, інтелектуальні, сировинні ресурси, основні засоби виробництва та технології), який спрямовується у будівництво об'єкта або виробництво товару/ послуги/технології, кінцевою метою яких є здійснення позитивного впливу на довкілля (зменшення рівня забруднення) з одночасним відновленням чи підтримкою рівня природного капіталу» [5]. Світова практика розробила інструменти фінансування «зелених» інвестицій, види і сутність яких наведені в таблиці.

Таблиця – Інструменти фінансування «зелених» інвестицій

Вид інструменту	Сутність інструменту
«Зелені» кредити	Всі види кредити, які обслуговують «зелені» проекти (виробництво і передача енергії із відновлювальних джерел, попередження і контроль забруднень довкілля, раціональне управління природними ресурсами, збереження біорізноманіття, адаптація до наслідків змін клімату і «зелене» будівництво)
Фінансування під покриттям ЕКА	ЕКА - експортно-кредитні агентства, які страхують кредитні ризики імпортера під час закупівлі продукції в національного виробника. Вигоду отримують усі: виробник реалізує свою продукцію, країна - робочі місця та замовлення для свого бізнесу, банки - покриття кредитних ризиків, а український інвестор - продукцію на вигідних умовах фінансування
Фінансова підтримка IFI	IFI – міжнародні фінансові інституції з групи Світового банку (IFC, EBRD, EIB, World Bank) та американська Корпорація закордонних приватних інвестицій (OPIC), які підтримують «зелені» проекти у вигляді надання консультаційних послуг, фінансової підтримки, покриття кредитних ризиків «зелених» проектів (фінансування здійснюється комерційними банками під гарантії IFI).
«Зелений» лізинг/оренда	Надання в лізинг чи оренду обладнання, майна тощо для реалізації «зелених» інвестиційних проектів
«Зелена» сек'юритизація	Об'єднання «зелених» кредитів та випуск цінних паперів, підкріплених ними. Дозволяє об'єднати невеликі кредити та сприяє залученню іншої бази інвесторів. Також надає банкам та іншим первинним кредиторам можливість рефінансувати існуючі кредитні портфелі та повторно використати капітал для створення нових портфелів «зелених» кредитів
«Зелені» інвестиційні фонди	Структурований інвестиційний інструмент, який вибирає інвестиції, орієнтуючись на стратегію зелених інвестицій. Інвестиційні фонди, в яких акумулюються гроші інвесторів для одержання прибутку у майбутньому через їх вкладення у фінансові інструменти, зелені проекти, інші компанії, які є екологічно відповідальними і свідомими і займаються екологічно дружньою діяльністю
«Зелені» облігації	Облігація, яка повинна відповідати таким вимогам: залучений капітал спрямовується виключно на реалізацію «зелених» проектів, обов'язкова перевірка інвестицій на відповідність екопринципам, залучені емітентом кошти мають виключно цільовий характер, інформація про витрачання коштів обов'язково повинна бути прозорою, тобто залишок коштів від випуску облігацій щорічно публікується

Наведені в таблиці фінансові інструменти зеленого інвестування, які обертаються на фінансовому ринку, показують, що такий сегмент фінансового ринку, як ринок «зелених» фінансів умовно розділяється на ринок пайових зелених інвестицій і на ринок боргових зелених фінансів. На думку вітчизняних експертів ринок зелених інвестицій «через відсутність загальноприйнятих і визначених стандартів поки знаходяться в режимі очікування», а «ринок боргових зелених фінансів зрушив з місця». Активізація ринку боргових зелених фінансів відбулась «через існування численних ініціатив на рівні фінансового ринку - механізмів сертифікації зелених фінансових інструментів боргового характеру, визначеної таксономії проектів, які можуть бути віднесені до категорії зелені, домовленості між найбільшими біржами світу стосовно необхідності розкриття нефінансових ризиків (екологічних, соціальних та управлінських)» [6].

Розвиток «зелених» фінансів неможливий без державної підтримки. Із світового досвіду ефективна державна підтримка досягається завдяки розробки відповідного фінансового механізму, який би включав:

1) взаємоузгоджені за рухом та цілями фінансові інструменти монетарної, бюджетної, кредитної, валютної, фіскальної, цінової політики уряду та Національного банку України, спрямовані на підтримку і розвиток «зелених» фінансів;

2) об'єднання ресурсів банківської системи, небанківського сектору, приватних організацій і держави, місцевих органів влади для їх вкладення в «зелені» проекти;

3) координація і взаємоузгодженість дій державних і місцевих органів влади і Національного банку України, спрямовані на розбудову і активізацію інструментів фінансування «зелених» інвестицій.

Також для усунення перешкод на шляху підвищення інвестиційної привабливості «зеленої» економіки в Україні необхідно: вирішити проблеми захисту прав власності, закінчити судову реформу, стабілізувати фінансову систему тощо, тобто створити інвестиційний клімат для «зелених» фінансів.

Література:

1. Потапенко В.Г. «Зелена» економіка в системі стратегічних пріоритетів безпечного розвитку України. URL: <http://soskin.info/ea/2012/3-4/20125.html> (дата звернення 12.05.2020).
2. Ковальчук С.Я. Екологічна складова економічного зростання. *Агросвіт*. 2019. №7. С. 17-25.
3. Зелені фінанси – поява нових «зелених» продуктів для фінансування декарбонізації. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home/media/press-releases/2020/02/zeleni-finansy.html> (дата звернення 12.05.2020).
4. Пімоненко Т. В., Люльов О. В., Чигрин О. Ю. Маркетинг зелених інвестицій: механізм колаборації між основними стейкхолдерами. *Вісник Приазовського державного технічного університету = Reporter of the Priazovskyi State Technical University* : зб. наук. праць. 2018. Вип. 36. С. 214-220.
5. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf (дата звернення 13.05.2020).
6. Сущенко О., Гичка О. Чи потрібна Україні стратегія для розвитку ринку зелених фінансів? URL: <https://delo.ua/business/chi-potribna-ukrajini-strategija-dlja-rozvitku-rinku-zelenih-fin-343940/> (дата звернення 13.05.2020).